

7. Рішення Одеського окружного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 09 квітня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81044230>

8. Рішення Житомирського окружного адміністративного суду у справі № 240/8633/19 від 02.09.2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84097800>

9. Рішення П'ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 31 липня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83355398>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент **Кубасенко Андрій Володимирович**

Аріанур Л.А.

студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ГОНОРАРУ АДВОКАТА ТА ВІДШКОДУВАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Так, за домовленістю сторін договору про надання правової допомоги, одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [1].

Таким чином, адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги, до якого застосовуються загальні вимоги договірної права. Отже, в площині правового регулювання, взаємовідносини адвоката з клієнтом є договірними та оплатними (ст.ст. 1, 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Оплата праці адвоката є результатом відповідних домовленостей між адвокатом та його клієнтом і визначається договором про надання правової допомоги. Регульовані або фіксовані ціни на такі послуги встановлюються Кабінетом Міністрів України лише для тих адвокатів, які працюють на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу» й отримують

оплату за рахунок держбюджету. Усі інші самостійно визначають свій гонорар відповідно до ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час [1].

З наведеного вбачається, що Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не встановлюється мінімальний, максимальний або ж орієнтовний розмір гонорару, не має будь-яких обмежень розміру оплати послуг адвоката, вказано лише, що «гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час».

При цьому, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правила адвокатської етики не закріплюють положення про ціну послуг і гонорар, як істотні умови договору про надання правової допомоги.

Розмір гонорару визначається за погодженням адвоката з клієнтом, і може бути змінений лише за їх взаємною домовленістю [4]. Отже, на даному етапі дослідження стає зрозумілим, що клієнт несе витрати на професійну правничу допомогу адвоката.

Однак, враховуючи, що підставою звернення до адвоката, з однієї сторони є наявність порушеного, не визнаного, оспорюваного права/інтересу клієнта, за захистом яких він звертається до суду, відтак, з іншого боку виникає необхідність отримання послуг адвоката щодо представництва інтересів в суді, а тому закон передбачає розподіл витрат на професійну правничу допомогу у складі судових витрат за результатами розгляду судової справи.

Як зазначає І.В. Головань, відшкодування витрат на професійну правничу допомогу є суттєвою ознакою справедливості судового рішення. Адже, якщо судові витрати не відшкодовані, сторона, на користь якої ухвалене судове рішення, залишається у збитку [6].

Такий підхід надає можливість перекласти тягар оплати вартості юридичних послуг на сторону спору, проти якої винесено судове рішення. Водночас механізм розподілу витрат мав би стати певним фільтром, покликаним зменшити кількість безпідставних або малозначних спорів між сторонами, які було б економічно доцільно вирішувати в позасудовий спосіб, щоб не наражатися на тягар понесення витрат на правничу допомогу [3].

Але якщо сторона судового спору, яка витратилася на адвоката, хоче отримати відшкодування за рахунок свого процесуального супротивника, то ступінь «розумності» цих витрат буде визначати вже суд.

Однак, слід зазначити, що відповідно до ГПК України, ЦПК України та КАС України обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами [2].

Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

- 1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);
- 2) часом, витраченим адвокатом на надання послуг;
- 3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;
- 4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

Порушення будь-якого з цих правил тягне негативні наслідки для учасника процесу, оскільки суд може за клопотанням іншої сторони зменшити розмір витрат на правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами.

У кодексах не передбачено можливості суду самостійно ініціювати питання про зменшення витрат на правничу допомогу адвоката. Тобто з аналізу цих норм вбачається, що суд не за власною ініціативою переглядає витрати, а робить це за клопотанням сторони, яка має довести їх неспівмірність з «масштабом» справи та обсягом виконаних юридичних робіт [3].

Отже, хоча суд і не має права втручатися у правовідносини адвоката та його клієнта, однак не зобов'язаний присуджувати стороні, на користь якої відбулося рішення, всі його витрати на адвоката, якщо, керуючись принципами справедливості та верховенством права, встановить, що розмір гонорару, визначений стороною та його адвокатом, є завищеним щодо іншої сторони спору, зважаючи на складність справи, витрачений адвокатом час, та неспіврозмірним у порівнянні з ринковими цінами адвокатських послуг [4].

Слід також звернути увагу на актуальну практику Верховного Суду, з аналізу якої вбачається неоднакове застосування судами норм щодо розподілу витрат на професійну правничу допомогу та різні позиції щодо права суду самостійно зменшувати розмір витрат на оплату правничої допомоги адвоката, за відсутності клопотання іншої сторони про таке зменшення.

Наприклад, у справі №902/347/18, що переглядається Верховним Судом, колегія суддів Касаційного господарського суду вважає, що оскільки відповідно до ч. 6 ст. 126 ГПК обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат

на оплату правничої допомоги адвоката, то у разі не заявлення такого клопотання у суду немає процесуальних підстав для вирішення питання щодо зменшення таких витрат з власної ініціативи [5].

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі №922/1350/18, зазначено, якщо клопотання про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами, не надходило, то це виключає можливість суду самостійно (без вказаного клопотання) зменшувати розмір витрат на професійну правничу допомогу.

З інших рішень Верховного Суду вбачається, суд за відсутності клопотання про зменшення розміру витрат вирішував питання про неспівмірність заявлених до стягнення витрат на професійну правничу допомогу, посилаючись на застосування критеріїв пропорційності та розумності (постанови від 06.03.2019 року у справі №910/15357/17, від 25.06.2019 року у справі №909/371/18).

Отже, в судовій практиці питання розподілу витрат на правничу допомогу становить проблему неоднакового застосування норм права.

У зв'язку з викладеним вбачається доцільним та необхідним забезпечити розвиток й утвердження практики стягнення судових витрат на правову допомогу адвоката в межах заявлених стороною, яка добросовісно користується своїми правами, що є гарантією справедливого правосуддя. Адже вказані витрати сторона понесла у зв'язку з неправомірною поведінкою її опонента.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 №5076-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

2. Теньков С. Верховний Суд зацікавився гонорами адвокатів – звідки що береться? // Юридичний вісник України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/verhovnyj-sud-zatsikavyvsya-gonoramy-advokativ-zvidky-shho-beretsya/>.

3. Студенников С. Скільки витрат на правову допомогу відшкодують: проблемні питання // Судебно-юридическая газета в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sud.ua/ru/news/ukraine/143054-skilki-vitrat-na-pravovu-dopomogu-vidshkoduyut-problemni-pitannya>.

4. Завищений гонорар адвоката відшкодовувати не потрібно, – ВС. // Юридична газета online [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/golovna/zavishcheniy-gonorar-advokata-vidshkodovuvati-ne-potribno--vs.html>

5. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. Міжнар. Наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 17 листопада 2018 р.) / редкол.: Н.М. Бакаянова

(голова) та ін. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 822 с. – С.373-375.

Науковий керівник: старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Курганський Олександр Валерійович**

Афрамчук А.О., Монаку В.В.

*студентки 2- го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОМІЧНИКА АДВОКАТА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Важливою передумовою для досягнення Україною високого рівня розвитку, який би повною мірою відповідав статусу провідної світової держави, є розвиток адвокатури як інституту, діяльність якого спрямована на забезпечення прав фізичних і юридичних осіб та ефективне виконання законодавства.

Основи правової регламентації організації і діяльності адвокатури в Україні визначені в нормах закону ч. 1 ст. 16 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і незважаючи на те, що практика застосування цього закону дозволила правознавцям-дослідникам виявити його норми, які потребують у подальшому удосконаленні, відповідному потребам подальшого розвитку вітчизняної адвокатури, далеко не всі проблемні питання, потребують свого вирішення знайшли своє відображення в проведених до теперішнього часу наукових дослідженнях. До одного з таких питань відноситься проблема регламентації правового статусу осіб, які сприяють здійсненню адвокатської діяльності, а саме помічників адвоката.

Стан наукових знань про інститути стажиста і помічника адвоката у вітчизняній юридичній науці слід визнати незадовільним, оскільки дисертаційних досліджень цієї наукової проблеми до теперішнього часу не проводилося. У той же час, окремі питання, пов'язані з інститутами стажиста і помічника адвоката були порушені в навчальній і науковій літературі.

Аналіз виданих до теперішнього часу наукових і навчально-методичних праць свідчить, що існує ряд підручників, пов'язаних з об'єктом і предметом цього дослідження. Ці роботи були підготовлені як окремими авторами, серед яких переважно зарубіжні дослідники – М.Ю. Барщевський, Ю.Ф. Лубшев, А.Г. Кучерена, Р.Г. Мельниченко, О.В. Синьоокий, А.Н. Чашин, так і їх колективами – Г.Б. Мірзоев, Н.Д. Еріашвілі і А.А. Власов, видання